

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Egyesült Államok

A közelmúltban hozták nyilvánosságra a Nagy Los Angeles területén élő zsidókról készült tanulmányt. Az eredmény meglepetést okozott, mert az 1997-ben végzett legutolsó felméréshez képest a közösség létszáma 9 százalékkal növekedett. A területen 294.000 háztartásban mintegy 565.000 hittestvérünk él, ami New York után a második legnagyobb amerikai zsidó közösséget jelenti. A háztartások felében található olyan személy, aki nem zsidó vagy külföldi gyökerei vannak (Latin-Amerika, Izrael, posztsovjét térség stb.). A szefárdok aránya 20, a színeseké 6 százalék. A zsidók száma Los Angeles két körzetében eléri a lakosság 25 százalékát.

Noah Farkas, a Zsidó Szövetség nevű ernyőszervezet igazgatója szerint korábban Los Angeles a fehér askenázik városa volt, de ez megváltozik. A tanulmány megállapítja, hogy a fiatalok ugyan eltávolodtak az előző generációk vallási szokásaitól és nem kötődnek egyetlen vallási irányzathoz (reform, konzervatív, ortodox) sem, de sokkal aktívabban vesznek részt a közösségi életben, mint az 55 év felettiek. A felmérést a Brandeis Egyetem és a Chicagói Egyetem szakemberei végezték, akik 3767 családot kerestek meg. Egy másik alapítvány, a Jewish of Color Initiative elemzése szerint a színes bőrű zsidók 80 százaléka tapasztalt már diszkriminációt felekezeti közegeben.

Ausztrália

A 2021-ben tartott népszámlás során 99.956 személy jelentette ki, hogy a zsidó vallást gyakorolja, ami 2016-hoz képest 9,8 százalékos növekedést mutat. Közülük 7668-an Észak-Afrikában vagy a Közel-Keleten születtek. Hittestvéreink aránya az ország lakosságának 0,4 százaléka. Peter Wertheim, az Ausztráliai Zsidók Irányító Tanácsának (ECAJ) ügyvezető igazgatója kijelentette, hogy ez a legmagasabb szám, amit a közösség népszámláláson valaha elért. Hittestvéreink 90 százaléka Sydney-ben és Melbourne-ben él.

Az első zsidók mint rabok érkeztek 1788-ban a távoli kontinensre. 1831-ben alakult meg a hitközség Sydney-ben, és 1844-ben épült az első zsinagóga. Hobartban, Tasmanía fővárosában jelenleg is működik az 1845-ben létesült zsinagóga. A 19. század negyvenes éveiben hittestvéreink száma megtízszereződött, és elérte a 3000 főt. Az első világháborút követő emigrációs hullám után a közösségnek 21.000 tagja volt.

A második világháború után sok holokauszt túlélő Ausztráliában telepedett le, és az 1956-os magyar emigráció is növelte hittestvéreink számát. 1961-ben már 59.000 zsidó élt az országban. A közösség tagjai jelentősen hozzájárultak Ausztrália gazdasági, tudományos és kulturális fejlődéséhez.

Ausztria

A Bécs melletti Badenben átadták az 1873-ban létesített és most helyreállított zsidó temetőt, amelyben a helyi közösség egykori tagjainak és az itt elhunyt fürdővendégeknek a sírjai találhatók. Az ünnepségen megjelent Wolfgang Sobotka, a Nemzeti Tanács és az Ausztriai Zsidó Temetők Helyreállítási Alapítvány elnöke, Stefan Surcsek, Baden polgármestere, Elie Rosen, a helyi hitközség elnöke és mások.

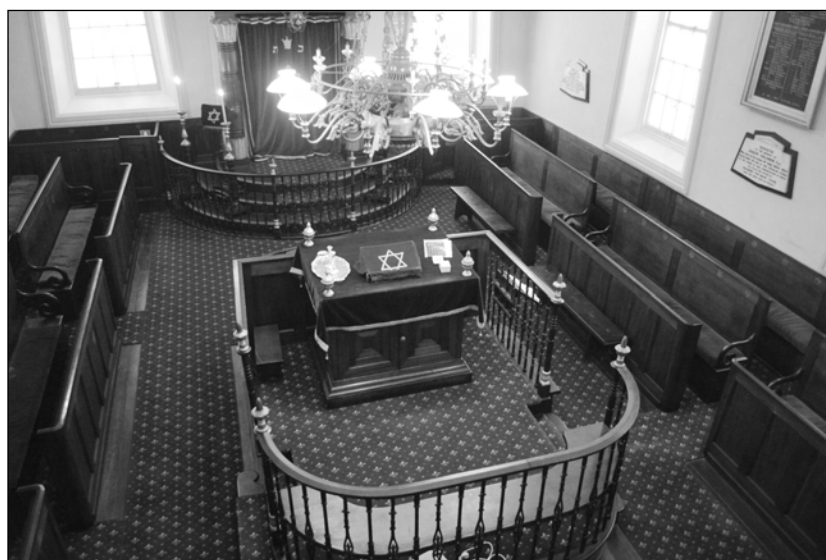
A sírkertet többször bővítették, és a 20. század elején egy modern szertartási teremmel is kiegészült, amit a nácik 1938-ban felrobbantottak.

A 2017-ben elkezdett munkálatok költségeihez a helyreállítási alapítvány 1.160.000, Alsó-Ausztria tartomány 390.000 euróval járult hozzá. A felújítás során renoválták a temető külső falait, a sírkövek díszítőelemeit, a gondnoki lakást, és rendbe hozták a belső utakat szegélyező fasorokat. A következő hónapokban az Alkalmazott Művészetek Egyetemének hallgatói a kovácsoltvas díszítőelemeket próbálják megmenni.

A badeni sírkert, ahol eseti temetések is történnek, a bécsi hitközség tulajdonában van. Az Ausztriai Zsidó Temetők Helyreállítási Alapítvány mostanáig hatvan sírkert látogatási útmutatóját készítette el.

Egyesült Államok. Noah Farkas, a Los Angeles-i zsidó ernyőszervezet igazgatója

Ausztrália. A Hobart zsinagóga

Franciaország

A közelmúltban megválasztott Nemzetgyűlés az 51 éves Yaël Braun-Pivet asszonyt választotta elnökévé, aki az első nő és az első zsidó származású e magas tisztségben. A politikus nagyszülei a múlt század harmincas éveiben a növekvő antiszemitizmus miatt hagyták el Lengyelországot, és turistavízummal érkeztek Franciaországba. A német megszállókkal szemben tanúsított bátorságáért nagyapját Ellenállási Éremmel tüntették ki.

Az ötgyerekes Yaël Braun-Pivet szakképzettsége büntetőjogász. A l'Oréal vállalatnál dolgozó férje ki-

Ausztria. Elie Rosen, a badeni hitközség elnöke

Franciaország. Yaël Braun-Pivet, a Nemzetgyűlés új elnöke

küldetése miatt hét évig Tajvanon, Japánban és Portugáliában élt. Hazatérésük után Braun-Pivet a magánszférában helyezkedett el. Politikai pályáját a Szocialista Párt színeiben kezdte, majd Macron elnök táborához csatlakozott. 2017–22 között a Nemzetgyűlés Törvényelőkészítő Bizottságának az elnöke és a francia-izraeli parlamenti csoport tagja volt. A közösségi médiában többször érték antiszemita támadások. Elisabeth Borne kormányában Braun-Pivet néhány hétig a Tengerentúli Területek minisztere volt. Felekezeti kötődéséről a média azt írta, hogy nem vallásos, a zsidó ünnepeket apjához hasonlóan családi körben tartja meg.

Kovács

Megrendítő leletek kerültek elő az egykori varsói gettóból

A jelenleg is folyó ásátások annak a bunkernek a közelében zajlanak, ahol a gettó felkelői a nácik közelsége miatt tömeges öngyilkosságot követtek el.

Egy gyermekcipő, konyhai eszközök, edények, könyvek, kerámia-csempe és rozsdás szerszámok. A második világháborús varsói gettó területén idén nyáron végzett régészeti ásátások során felfedezett leletek drámai és megrendítő képet adnak az oda zárt több százezer zsidó életéről, és elősegítik az 1943-as varsói gettófelkelés kutatását, írja a Jewish Heritage Europe (JHE) a *Kibic* cikke szerint.

Ezeknek a tárgyaknak a megtalálása és a világnak való bemutatása számomra azt jelenti, hogy hangot adok egykori tulajdonosaiknak – nyilatkozta a JHE-nek az ásátást vezető Jacek Konik, a Varsói Gettómúzeum régésze és történésze.

Nem tudták elmondani a saját történetüket, mert valaki nem engedte meg nekik, és úgy döntött, hogy nincs joguk az élethez. Most a kutatásainknak köszönhetően beszélhetnek és elmondhatják a történetük egy részét. Örülök,

épített emlékdombot emeltek a hely fölé, és később emlékműveket helyeztek el rajta.

Az idei ásátások a bunkerrel kapcsolatos részletek kutatásáról szólnak, de nem érintik azt a területet, ahol a gettó harcosai meghaltak. A régészek eddig falakat és szerkezeti elemeket, valamint számos tárgyat tártak fel.

Ezek az ásátások azért fontosak, mert az első régészeti feltárások a háború vége óta azon a területen, ahol a Zsidó Harci Szervezet (ZOB) főhadiszállása volt – magyarázta Konik a JHE-nek.

A történész elmondta, hogy a kutatók most megpróbálják ellenőrizni a Mordechai Anielewicz és társai bunkeréről szóló, emlékiratokból és beszámolókból származó információkat. Hangsúlyozta, hogy nem a bunker központi részén dolgoznak, mivel az egy sír, és ezért nem akarnak ott ásni, hanem a helyszín peremén, ahol valószínűleg megtalálják a hat kijárat egyikét.

Lengyelország főabbija, Michael Schudrich tud az ásátásokról, és Konik hangsúlyozta, a munkát leállít-

Fotó: Varsói Gettómúzeum

hogy legalább így segíthetnek nekik beszélni. Ez egyfajta belső igény és kötelezettség számomra. Ha korábban születek, talán én is az ő helyükben lettem volna – tette hozzá Konik.

Nyáron kezdődtek azok a munkálatok, amelyeket a Varsói Gettómúzeum az amerikai Christopher Newport Egyetem és a lengyelországi Pultuskban található Aleksander Gieysztor Akadémia kutatóival közösen végeztek.

A Kulturális és Nemzeti Örökség Minisztériuma által 2018-ban létrehozott, jelenleg fejlesztés alatt álló Gettómúzeum a tervek szerint 2023 áprilisában – a varsói gettófelkelés 80. évfordulóján – nyílik meg egy olyan épületegyüttesben, amelyben a második világháború előtt egy gyermek-kórház működött.

Az ásátások arra a területre koncentrálnak, ahol a háború előtt két lakóház állt a Mila és a Muranowska utcák között. Az 1943. április 19-én kezdődött varsói gettófelkelés idején az alagsorban lévő, csempészek által használt bunkerben volt a Mordechai Anielewicz vezette Zsidó Harci Szervezet főhadiszállása. 1943. május 8-án, amikor a németek közeledtek, Anielewicz és több más gettóharcos tömeges öngyilkosságot követett el a bunkerben.

A holttesteket soha nem exhumálták. A háború után egy törmelékből

ják, ha emberi maradványokat találhatnak.

A JHE-nek nyilatkozva az ásátást vezetője elmondta, hogy a felfedezések egy része – köztük imakönyvek és egy elégetett könyvtár maradványai – arra utal, hogy a vallási élet virágzott ezekben az épületekben. Eddig egy talmudot, egy imakönyvet (szidur) és egy lengyel nyelvű regényt azonosítottak. *Úgy tűnik, ezek mind együtt álltak egy polcon – mondta a történész.*

Mindaz tökéletesen illusztrálja számos zsidó család életét. Egyrészt az őseik hagyományaihoz való hűséget, másrészt a lengyel kultúra iránti érdeklődésüket. A mindennapi élet tárgyai és az épületek díszítésének töredékei arról tanúskodnak, hogy ezeket a 19. század második felében épült házakat folyamatosan modernizálták – magyarázta Konik, aki szerint az eddigi leletek megerősítik és kiegészítik az úgynevezett Ringelblum-archívumban található, a gettó mindennapi életéről szóló beszámolókat.

Az archívum működését 1940 novemberében szervezte meg Emanuel Ringelblum történész és Oneg Sabbath nevű titkos szervezete. A cél az volt, hogy részletes és átfogó dokumentációt gyűjtsenek a zsidók sorsáról a német megszállás alatt. Az anyagot három részletben rejtették el, az utolsót a gettófelkelés kitörése előtti napon. Eddig két rejtékhelyet fedeztek fel, ahogy a Zsidó Történelmi Intézet fogalmaz:

A mintegy 3.000 dokumentumot számláló gyűjtemény anyagainak általában nincs párjuk a világ más leltári egységeiben. Ezek a gyakran országszerte szétszórta városok és települések egyének és egész közösségek életének, szenvedésének és halálának utolsó tanúságtételei. Felbecsülhetetlen értékű forrást jelentenek a holokauszt tanulmányozásához.

Az idei nyári ásátások a 2021 júliusában földtudományi eszközökkel, például talajradarral és fémdetektorral végzett nem invazív kutatások folytatásaként zajlanak, melyek egy olyan „anomáliát” jeleztek, amely 2021 októberében fizikai ásátáshoz vezetett az egykori gettó területén álló Krasinski parkban. Az „anomáliáról” kiderült, hogy egy acélgerenda.

Felvételi tájékoztató

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem felvételt hirdet a 2022/23-as tanévre **Egyházi/felekezeti közösségszervező** képzésre, **6 félévben (BA)**.

A hallgatók a közösségszervezés elméleti és gyakorlati alkalmazásán kívül **vallási és világi tárgyakat** tanulhatnak.

Lehetőség van **angol és ivrit** nyelv tanulására.

Judaiztikai előképzettség nem szükséges, de végzettségükkel felfrissíthetik környezetük zsidó és nem zsidó szervezeteinek közösségi életét.

Az oktatás levelező képzésként **heti egy (hétfői) nap online** folyik, **havi egy személyes** alkalom beiktatásával.

A tandíjaink kedvezőek!

Az egyetem **továbbtanulási lehetőséget** is kínál.

Minden szemeszterben **kirándulást szervezünk** Budapesten, vidéken és a környező országokban működő hitközségekbe, a zsidó kultúra megismertetésére.

Az augusztusi pótfelvételi elbeszélgetésünk pontos időpontját később hirdetjük meg a honlapunkon (<https://or-zse.hu/>).

Dr. Goldmann Márta egyetemi docens, szakfelelős
goldmannm@or-zse.hu

Emlékezés a mártírookra Szombathelyen

78 évvel ezelőtt, 1944. július 3-án kezdődött meg a szombathelyi zsidók deportálása. A városból három-ezer embert, köztük 613 gyereket hurcoltak Auschwitzba és küldtek a halálba pusztán származásuk miatt. Erre a tragikus eseményre emlékeztek a Batthyány téren, az egykori neológ zsinagóga mellett.

A holokaustt a magyar történelem iszonytató fejezete. A hatóságok közreműködésével zsidó emberek százazrei veszték oda, akik a társadalom részei, a nemzet egyenlő állampolgárai voltak. Kevesen vannak már, akik átéltek a tragédiát, annál többen, akiknek a történelem a sejtjeibe kódolta a tragikus eseményeket, fogalmazott Márkus Sándor.

Nevezhetjük vészkorszaknak, holokaustnak. Ezek az események, a magyar zsidó emberek állami segítséggel történt meggyilkolása, 78 év után is részei az életünknek, a hétköznapiainknak mint eleven, látképző múlt, soha el nem múló, kimondhatatlan, leírhatatlan, örök fájdalom – mondta a hitközség tisztelt elnöke.

A holokaustt derékba törte a közösség fejlődését. Magyarországon 430 ezer, Szombathelyen és környékén 4200 ember sírja hiányzik a temetőkből, nekik Auschwitzban

Heisler András és Márkus Sándor

még jel sem jutott. A deportáltak alig tíz százaléka tért vissza a haláltáborokból. A Mazsihisz elnöke úgy véli, a zsidóságnak olyan önzetlen vezetőkre van szüksége, akik nem hagyják feledni a holokaustt tanulságait.

Az idősödő közösségek feladata a zsidó emlékek, tradíciók megőrzése, de feladatuk a megújulás is. Olyan szövetségeseiket kell keresniük, akik garantálják, hogy a zsidó jelek soha nem tűnnek el, a város polgárainak

ugyanis száz év múlva is tudniuk kell, hogy itt egykor egy virágzó zsidó közösség élt – hangsúlyozta Heisler András. Hozzátette, hogy küzdeni kell a terjedő antiszemitizmus ellen, mert a jelek már ott vannak a falakon, a veszély valós.

Fekete Szabolcs Benedek, a Szombathelyi Egyházmegye segédpüspöke arról beszélt, vesztébe rohan a világ, ha ember embert öl. Így van ez napjainkban keleti szomszédainknál, és így volt 78 éve is, amikor az ember az állatinál is mélyebb sorba süllyedt. Mindenkit arra buzdított, hogy saját felekezete szerint imádkozzon azért, hogy ebből a mélységből legyen visszaút, és legyen béke az országokban, a szívekben.

A gyászszertartáson zsoltár és ima is elhangzott. Schöner Alfréd főrabbinak 39 családtagját ölték meg a vészkorszakban. Személyes hangú beszédében szólt arról, hogy Izraelben élő unokái gyakran kérik, meséljen a családról, az ősről. S amikor szóba kerül ez a tragikus múlt, azt kérdezik: hát senki sem segített? Hol volt akkor az Isten?

Én inkább azt kérdelem, hol volt akkor az ember? Elmondom nekik, hogy Auschwitzban vannak a sírjaink. Az a legnagyobb zsidó temető a világon. A világ persze változik; nem akarunk folyamatosan emlékezni, csak időnként egy-egy órára... De a csekélyke számú túlélő, az első és második generációs tagok szívében és lelkében ott van a kegyeleti emlékezés. A maradék, kicsiny közösség eleget tesz a bibliai parancsnak: őrizi a hagyományt és emlékezik. Ennek megnyilvánulási formája a Szentől szemben kiállítás, amely a világ leghíresebb dokumentumgyűjteményeinek egyike. Megmutatja, milyen életet élt hajdanában a zsidó közösség itt, ebben a csodálatos, virágzó városban. A szabadegyetem, a könyvkiadás mind-mind az emlékezést szolgálja. Az őrzés és az emlékezés így elválaszthatatlan egységet képez. E piciny közösségnek ez a legfontosabb feladata, és azt hiszem, Szombathely összességének is ez a dolga, sok minden mellett. Őrizni az ősök hagyományát, és emlékezni a legnagyobbakra – mondta Schöner Alfréd.

A megemlékezés az egykori zsinagóga mellett álló mártírok emlékművénel folytatódott, amelyet 1946-ban emeltek a holokaustt áldozatainak tiszteletére. A Vas Megyei Kormányhivatal, a megyei és a szombathelyi önkormányzat, valamint a zsidó szervezetek vezetői koszorúkat és köveket helyeztek el, majd mécses gyújtottak a gyermekáldozatok emlékére. Ezután közösen felkeresték a Bercsényi Miklós utcai temetőt.

Krizsán Zsuzsanna

Körzeti kitekintő

Debrecen

Mártírmegemlékezés

Az áldozatokról a Pásti utcai ortodox zsinagógában, majd a mártírok névsorát tartalmazó táblánál emlékeztünk meg.

A gettókból elhurcolt zsidók közül hatezren nem éltek túl a haláltáborokat. 1939. május 26-án, péntek este Magyarország minden zsinagógájában elmondták azt a gyászimát, mellyel most Kreislemé dr. Grósz Zsuzsanna, a hitközség alelnöke megnyitotta a gyászistentiszteletet.

Egyperces néma felállással megemlékeztünk a közelmúltban elhunyt Majoros László ny. ezredesről, a MEASZ debreceni elnökéről is, aki rendszeresen felidézte az apafai lőtér 62 áldozatának tragédiáját.

Ezután Papp László polgármester, Horovitz Tamás hitközségi elnök, valamint Faigen Shmuel rabbi a hagyományoknak megfelelően egy-egy szál virággal köszöntötte a holokausttúlélőket.

Az ünnepségen megjelent Megyeri Jónatán is a fővárosból, aki a sabbest is a közösséggel töltötte.

Papp László beszédében kiemelte, a múlt század tragédiái ellenére a hit megtartotta a helyi zsidó közösséget. Hozzátette, Debrecen olyan város, ahol békében élhetnek együtt a különböző vallási felekezetek.

A polgármester ezután a jelent és jövőt vázolta fel. *Ma élni és fejlődni akarás jellemzi a helyi zsidóságot, ennek támogatására erős összefogás jött létre a város és a helyi zsidó közösség között. A debreceni zsidó negyed épített örökségének felújítása után arra lesz szükség a következő években, hogy a belső szellemi, kulturális, vagy akár gasztronómiai értékeket is meg tudjuk mutatni a világnak – mondta. – Tegyük hitet amellett, hogy a jelent közösen éljük meg, a jövőt közösen tervezzük – emelte ki, utalva a tervezett emlékközpontra, mely új lehetőséget jelent zsidó értékeink bemutatására, nemcsak turisztikai látványosságként, de határokon átvélő hatású történelmi és kulturális központként. Összel ráadásul zsidó fesztivált szerveznek a negyedben, illetve a napokban megnyílik a város első zsidó étterme is.*

Horovitz Tamás úgy fogalmazott, az idő múlásával egyre jobban érezzük, hogy a megemlékezés feladata, kötelességünk, példát kell mutatni a jövő nemzedékének. *A fájdalmak nem csökkennek, nem múlnak el. Sokszor felmerül a kérdés: kell-e emlékeznünk, kell-e beszélni a múltról, a borzalmakról? A kérdés költői, a jelen és a jövő építése okán megkerülhetetlen a múltunk ismerete – mondta az elnök.*

Faigen Shmuel szerint a debreceni egy élő zsidó közösség, bár még sok munka vár ránk. Próbálunk a múlt tisztelete mellett koncentrálni a jelenre és a jövőre is, arra, hogy mi lesz velünk 20-50 év múlva. Egy közelmúltbeli sávuoti történetre emlékezett, amikor a Debrecenből elszármazott Avi Brown nevadai holokausttúlélőben a kezdeti magyarországi szorongások feloldódtak, amint látta ezt az összetartó közösséget.

Az esemény a holokaustt-emlékmű előtt folytatódott, ahol Éliás Viktor kántor zsoltárokat énekelt, majd Péter László hittestvérünkkel közösen elmondtuk a kádist. Zárásként elhelyeztük az emlékezés kavicsait az áldozatok tiszteletére, felekezetre való tekintet nélkül.

Legyen áldott mártírjaink emléke!

Nyitott délután a zsidó negyedben

Közös múltunk nyomában – Válogatás a 100 éves Építészeti Archivum anyagából címmel helytörténeti kiállítás nyílt a Hajdú-Bihar Megyei Építész Kamara, a Debreceni Zsidó Hitközség, valamint Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata szervezésében a Pásti utcai zsidó negyedben.

Négy ízben adnak lehetőséget a szervezők előadások keretében a tárlat megismerésére.

Az első alkalommal az egykori cívisházak tárgyi emlékeit maga az egyik lelkes gyűjtő, dr. Horváth Péter mutatta be.

A kiállítás három helyszínen kapott teret: a Pásti utcai ortodox zsinagógában, a jelenleg muzeális jelleggel működő baromfivágyadában, valamint az egykori rituális fürdőben. A múltból, a szokásokról a hitközség részéről Kreisler Gábor mesélt a látogatóknak. A szakrális tárgyak mellett érdekes történeteket villantott fel a zsidó negyed életéről, az egykori vádoga közösségteremtő funkciójáról, a mikve használatáról, a szombatok varázslatos hangulatáról, a második világháború előtti pezsgő zsidó jelenlétről.

Ami eltűnt, már nem lehet visszahozni, de fel lehet idézni, s erre az építészetben is van példa – tudtuk meg ezt már dr. Horváth Pétertől. Szemléletes, humoros előadás keretében ismertük meg a „kincs-vadászat” folyamatát.

A Deák téri zsinagógát ugyan lebontották, számos eleme mégis fellelhető a városban, csak nyitott szemmel kell járni. Így vette észre, hogy a kerítése „beépült” egy ház udvarába. Egy kicsit töröten, rozsdásan került be a kiállításra, tervrajzokkal és képekkel együtt.

A vádoga fő érdekessége egy komplett oromzat, ami az egykori Böszörményi út 16. szám alatti présházhoz tartozott.

A mikvében többek között cívisházak padlásairól előkerült értékes holmit láthattunk. Van itt az egykori Angol Királynő Szállóból származó sörösüveg, egy másik a Gambrinus közből, aminek a száját egy karddal nyesték le a nagy buli hevében, s egy humoros, „kábé 0,45 liter jelzésű” üvegcsé is bekerült a helytörténet gyűjteményébe. Elsősorban zsidó serfőzdek töltötték ezekben a nedűt. Látható a névbélyeggel ellátott téglagyűjtemények sokasága, amelyek szinte beszélni tudnak.

Második alkalommal China Tibor építész várta az érdeklődőket tárlatvezetés keretében, Balogh László pedig *Debrecen története az utcanevek tükrében, avagy utcanevek története a város életében* címmel tartott előadást.

A múltat idéző kiállítás szeptember 20-ig tekinthető meg munkanapokon 9 és 16 óra között.

18 évet kapott a holokausttért imádkozó brazil lelkész

Tupirani Da Hora Lores, egy Rio de Janeiróban működő protestáns közösség vezetője két évvel ezelőtt a zsidók kiirtásáról prédikált. Az esetet rendőrségi feljelentés és nyomozás követte. A most meghozott szigorú ítélet – bár még nem emelkedett jogerőre, hiszen a lelkész minden bizonnyal él a fellebbezés jogával – hatalmas port vert fel Brazíliában a Jerusalem Post szerint.

Tupirani Da Hora Lores

Történelmi ítélet született az antiszemitizmus elleni harcban. Eddig még soha nem szabtak ki ilyen szigorú büntetést efféle bűncselekményért. Ez talán segít megszüntetni ez ehhez hasonló förtelmes uszításokat – mondta Ricardo Sidi, a Brazil Izraelita Szövetség jogi osztályának igazgatója. Az ország zsidó közösségeit tömörítő ernyőszervezet segítette az ügyészség munkáját az eljárás során, írja a *zsidó.com*.

Tupirani da Hora Lores 2020-ig a Pentecostal Generation Jesus Christ nevű radikális pünkösdista kisegyházat vezette, ahol rendszeresen tartott uszító beszédeket. *Mészárolt le a zsidókat, Istenem, sújts le rájuk kardoddal, mert elhagytak Téged, és elhagyták a nemzeteket – imádkozott a lelkész. Megjárt szották magukat, prostituáltakhoz mentek, majd amikor megtérésre szólították fel őket, azt mondták, hogy megteszik, de hazudtak* – utalt az inkvizíció alatt kényszerből kikeresztelkedett és nagy létszámban Brazíliába menekült zsidókra. *Istenem, amit megtettél a második világháború alatt, tedd meg még egyszer, ezért imádkozunk így hozzád: igazságot, igazságot, igazságot!* – könyörgött egy újabb holokausttért.

A feljelentést követően a riói rendőrség Sálom fedőnéven szervezett rajtaütést, melynek során jelentős mennyiségű antiszemita irodalmat foglaltak le a templomban.

A vádlott lelkési hivatásával visszaélve gyakorolt hatást a gyülekezet tagjaira, és ez növeli annak az esélyét, hogy követői hasonló bűncselekményeket követnek el. A nyomozás során az is kiderült, hogy a vádlott a közintézményekkel szemben ellenséges magatartást tanúsít – indokolta döntését Valeria Caldi Magalhaes bírónő.

Az ítélet jól példázza a gyűlöletbeszéd elleni fellépés szigorodását. Az efféle bűncselekmények száma aggasztó mértékben megnövekedett az elmúlt időszakban, különösen a zsidó közösség rovására. A lelkész ügye rendkívül súlyos, ezért úgy véljük, hogy a büntetés szigorúsága arányban áll a bűncselekmény veszélyességével – nyilatkozta Andrea Vainer, a zsidó közösség jogi szakértője.

Tóth Emil öröksége

A 2017-ben elhunyt főkantornal kapcsolatos kérdéseimre autentikus válaszokat Székelyhidi Hajnalka operaénekes, művésztanár, a Liturgia Tanszék mb. vezetője adott.

Scheiber Sándor, a Rabbiképző akkori rektora 1969-ben kérte fel Ádám Emilt a kántorképzés elindítására. Ádám tanár úr az egyéni tanítás mellett a rabbi- és kántornövendékekből Goldmark Kórus néven énekkart szervezett. (A kórust, amely idén ünnepi fennállásának 50. évfordulóját, az alapító karnagy 35 éve bekövetkezett halála óta lánya, Ádám Mária irányítja.)

Tóth Emil pincérként dolgozott Németországban és Svájcban, majd a visegrádi Silvanus Hotel étterem-vezetője lett. Szeretett énekelni, és legnagyobb álma az volt, hogy kántor lehessen.

A Goldmark Kórus 1975 tavaszán évadzáró visegrádi hajókiránduláson vett részt. Kiülven a Silvanus Hotel teraszára, Ádám Emil elé állt egy fiatalember azzal a szándékkal, hogy tanulhasson tőle, énekeket vegyen. Az igenlő válasz feltétele volt, hogy a Rabbiképző kórusába is járnia kell. Az együttes tehát ösztől új taggal gyarapodott, akinek szép tenor hangja, ösztönösen jó éneklése azonnal feltűnt. Az ifjú tehetséget Tóth Emilnek hívták. Ádám tanár úr iránymutatása és lejegyzett dallamai által tanulta meg a liturgiát és az előimádkozást. A Goldmark Kórus szereplésén egyre többször énekelni szívták, Ádám tanár úr pedig új műveiben kifejezetten az ő hangjára komponált szöveget.

1981-ben Feleki Rezső főkántor halálával megüresedett a Rabbiképző zsinagógájának kántori pulpitisusa. Scheiber Sándor Tóth Emilt kérte fel erre a tisztségre, aki ettől kezdve több mint 30 éven át vezette a Rabbiképző zsinagógájának istentiszteleteit.

Kezdetben minden péntek délután közösen beszélte át Ádám Emil, Kár-

Dési Tamás átveszi az emlékkoklevelet

mán György (a Rabbiképző orgonaművésze, később a Liturgia Tanszék vezetője) és Tóth Emil az esti liturgiát: melyik ima kap kiemelt szerepet, hol fog felcsendülni egy kántorszóló vagy kórusmű.

A mindennapos zsinagógai előimádkozás, az ünnepi liturgiák vezetése és a kóruséneklés mellett állandó szereplője – sokszor főszereplője – lett a hazai és külföldi kántorkoncerteknek, hangversenyeknek. Énekét, imádkozását a Goldmark Kórus fellépésein és cédéin, rendszeres fellépőként a rádió és a tévé sugározta vallási műsorokban hallhatjuk.

Bár az imádkozást felnőtt fejjel kezdte tanulni, előadására kezdettől fogva a hitelesség volt jellemző. Aradt belőle a jiddiskájt, mint aki gyermekkorában ezt hallotta. Lételeme volt az éneklés. Szerette a közönséget, hangulatot teremtett, és meg tudta osztani az éneklés örömeit. Elképesztő hang adottságokkal bírt, igazi őstehetség lakozott benne. Azon kevés magyarországi kántorok egyike volt, aki minden reggel járt zsinagógába. Lelki szükséglete és egyben önkifejezésének eszköze volt az ima.

2017. január 30-án dr. Schöner Alfréd főrabbi, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem akkori rektora ezekkel a szavakkal búcsúzott az egyetem főkantortól: Az utolsó a legnagyobbak között. A Mindenható Isten az örök életben is őrizzen Téged, drága barátunk, Tóth Emil, egy igaz kántor a 20–21. század sivatagában.

Az OR-ZSE épületében a kántor szakirányú továbbképzés 2019-ben új tantermet kapott, melyet tanácskezelőnk után Kármán György Emlékszobának nevezünk el. Fontosnak tartottuk, hogy a falára felkerüljenek a jelentős és híres kántorok fotói, köztük egyetemünk két utolsó főkantora, Feleki Rezső és Tóth Emil fényképe. A munkásságukra, életpályájukra történő tanítványi emlékezés nemcsak a hagyomány láncolata előtti tiszteltetés, de útmutatás is a jelen és a jövő kántorainak. Hang- és videofelvételeik a hiteles imádkozás művészi kvalitású dokumentumai, az imádkozást tanulni vágyó hívők számára forrásértékű anyagnak szolgálnak.

A jeruzsálemi kántorkórus tagjai foglalták meg Emiltől, hogy éneklésben egy hagyományos előimádkozó és egy kántor egyszerre van jelen! Ennél magasabb rendű elismerést egy sláich cibur, azaz a közösség küldötte aligha kaphat.

Tóth Emil családja 2021-ben jelezte, Emil emlékét oly módon szeretnék megőrizni, hogy a család minden évben egy-egy kiemelkedő teljesítményt nyújtó kántorhallgatónak adományozza a Tóth Emil Emlékkoklevelet, amely pénzdíjazással is együtt jár. 2021-ben Fekete Dániel, idén, 2022-ben pedig Dési Tamás kántorhallgatónk nyerte el e kitüntetést.

A 2021-es újpésti kántorkoncertünkön megkeresett Emil felesége, Tóthné Hívös Katalin, és felajánlotta egyetemünk számára Tóth Emil zenei hagyatékát. Ez az OR-ZSE számára hatalmas megtiszteltetés. Köszönet és hála illeti ezért a családot, hiszen a zsidó hagyomány szerint l'dor vador, nemzedékről nemzedékre öröklődik a tudás. Kottái, felvételei, munkássága az utókor számára olyan szakmai mércét, autentikus tudást jelentenek, amelyből meríthetnek hallgatóink.

Tóth Emil ars poeticája szerint rabbi és kántor soha nem hagyhatja el a rábízott közösséget, így ő is mindig szolgálja gyülekezetét, amíg ereje engedi. (Idézet Nádorfi Lajos Kántorok című dokumentumfilmjéből.) Tóth Emil haláláig szolgálta az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem zsinagógájának közösségét.

Emlékéből fakadjon áldás!
Úgy legyen! Köszönöm.

gáljuli

Egyszer el kell kezdeni

Az egyik tanítvány bekopogott a rabbijához. Magyarázd meg, Mesterem! Hogyan kell érteni: „Azon a helyen, ahol a megtérést tevők állnak, nem állhatnak a tökéletesen igazak.” (Talmud Brachot 34.) Netán úgy, hogy azok, akik fiatal koruktól büntelenek, mindent az előírások és törvények szerint tettek, kevésbé kedvesek Isten szemében, mint azok, akik sokszorosan vétettek, és a büntelenség fokára nem is törekedtek?

A rabbi elgondolkodott, majd válaszolt: Nézd, fiam! Van, akinek bűnös ki-hívások fényei ragyognak, és ő a bűn fényében megfürdik nap nap után.

Történik valami a lelkében, és ezután érezni fogja, hogy valami másra, jobbra vágyik. Jobbra fog törekedni, mert szíve is erre buzdítja. Nos, az ilyen a lelki békéjét keresi! De nem elég a jóra vágni és törekedni. Tesuvtát, megtérést is kell gyakorolnia. Csak a lélekben megtérő fog tudni változtatni tegnapi életmódján.

Olyan is van, aki azt hiszi, aki azzal a tudattal él, hogy hiba és bűn nélkül való. Abban a tudatban él, hogy tökéletesen szolgálja Istent. Azt hiszi, hogy tökéletes Isten szemében. Az ilyen viszont a büntelenség gögyében él. Az ilyen embert büntelenségének fala veszi körül és zárja magába. Így sohasem láthatja a jobbá válás fényét. Büntelensége gögyének zárkózottságában él, így elmarad a megtérést gyakorló mögött.

Tudd meg, fiam! Van ember, aki tökéletessége tudatának gögyében hal meg. A másik a tesuvtá alázatosságában. Midőn az önmagát jámbornak és igaz embernek tartó gögös lélek meghal és a másik világban találja magát, csodálkozva látja majd, hogy a vétke, de megtérést gyakorló is a mennyország üdvében részesült. Fölhangzik egy égi hang: Balga büntelen lélek! Tudd meg, hogy a megtérést gyakorló kedvesebb szememben, mint te, aki tökéletesen igaznak tartottad magad! Igaz voltod gögye kiáltott égi magasságom hajlékába! Miért nem nyitottad meg te is szíved a megtérésre, hogy megtérhess gögös voltod tudatából? A jámbor, gögös lélek ezt hallva könyörögni fog: Ó, engeddd most megtérnem! Most már nem lehet, válaszolja az égi hang. Az örök élet hasonlatos a szombathoz! Az, aki semmi előkészületet nem tesz szombatba, élvezhet-e valamit az a szombat nyugalmanak szépségéből?

A rabbi elhallgatott, majd folytatta: Volt egyszer egy király, aki öröket rendelt borpincéjébe. Az örök között voltak, akik nem szerették és sohasem ittak bort. Voltak olyanok is, akik szerették, ittak is, és gyakran le is részegedtek a bortól. A király pincéjében viszont tartózkodtak a borivástól. Fízetés idején az utóbbiak kétszeres bért kaptak. Az előbbieket panaszt tettek a királynál. Bizony kétszeres bért érdemelnek azok, magyarázta a király, akik nemcsak a hordókat őrizték hűséggel, de szigorú őrizettel tudták elnyomni szenvedélyüket is!

(Koh. rab. I.15. és Levit. rab 24. alapján)

Szerdócz J. Ervin főrabbi

Nemzetközi együttműködés a zsidó temetők rekonstrukciójára

Együttműködési megállapodást írt alá dr. Kunos Péter, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) ügyvezető igazgatója és Philip Carmel, a European Jewish Cemeteries Initiative (ESJF) közhasznú társaság ügyvezető igazgatója. Az együttműködés célja az elhanyagolt vidéki temetők rekonstrukciója, rendbetétele, kitisztítása és bekerítése. A nemzetközi programot, amelyben Magyarországon kívül még hat további középkelet-európai ország vesz részt, a Németországi Szövetségi Köztársaság külügyminisztériuma finanszírozza.

Az ESJF németországi székhellyel (Frankfurt am Main) bejegyzett közhasznú társaság, amelyet 2018-ban az Európai Bizottság 800.000 eurós támogatásban részesített. A társaság ebből finanszírozta azt a kísérleti projektet, amelynek keretében öt országban (Szlovákia, Ukrajna, Moldova, Litvánia és Görögország) kifejezetten erre a célra kifejlesztett technológia segítségével felmérték a kiválasztott zsidó temetők határvonalát és állapotát. A technikai jellegű munkát az adott temetőhöz kapcsolódó történelmi adatok egészítették ki.

2021-ben az Európai Unió által finanszírozott újabb projektben már Magyarország is részt vett. Mintegy 300 zsidó temetőt mértek fel Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyében 1870-ből származó, az Osztrák–Magyar Monarchiában készült katonai térképek alapján. Az eredmény részletesen megtalálható az ESJF honlapján.

Idén márciusban kereste meg az ESJF képviselője a Mazsihiszt azzal a javaslatlall, hogy a német külügyminisztérium adományából lehetséges lenne a tavaly felmért sírkertek közül néhányat bekeríteni. Miután az elvi megállapodás Heisler András, a Mazsihisz elnöke és Philip Carmel, az ESJF ügyvezető igazgatója között a június 8-i budapesti megbeszélésükön megszületett, a folyamat felgyorsult, és június 14-én már alá is írták az együttműködési megállapodást.

Kezdeti lépésként a háromezrőzből a felek közösen kiválasztották azt a huszonkettőt, amelyeket az első között javasolnak felújításra. A kiválasztásnál fontos szempont volt a temetők állapota és azoknak a feltételeknek a megléte, amelyek lehetővé teszik a megkezdett munkák befejezését az év végéig.

A feladat előkészítése május 8–10. között Magyarországra látogatott a londoni Maurice Herszaft rabbi, aki felkereste mind a huszonkét helyszínt. A látogatás célja egyrészt a temetők állapotának szemrevételezése volt, másrészt az eredeti határvonaluk pontosítása. A rabbi ez utóbbihoz mágneses talajmechanikai ellenőrző eszközt használt, amellyel több irányból körbejárta a sírkertet. E módszerrel nagy pontossággal megállapítható, hogy egy adott helyen a talaj szerkezetében történt-e változás valaha, akár azért, hogy ott kerítést építsenek vagy sírt ássanak. A kerítés nyomvonalának meghatározása azonban ennél sokkal összetettebb eljárást és odafigyelést igényel. Magyarországon az elmúlt húsz évben a zsidó temetők rekonstrukciós programjainak is köszönhetően finomodtak a nyomvonal meghatározásának módszerei. Alapul szolgálhatnak az 1860–1910 között településekenként elkészített kataszteri térképek, a helyszínen pedig a temető körül kialakított árkok, illetve azok részleges maradványai is segíthetik az eredeti határvonal beazonosítását. Mindezen szempontok figyelembevételével járt el Herszaft rabbi is a emlékek során.

Az ESJF által kifejlesztett módszer tovább gazdagítja az európai kulturális örökség részét alkotó zsidó temetők történelmi kutatásának eszköztárát.

Baranyi Mária

Maurice Herszaft rabbi a tornyospálcai temető bejárása közben

Köszönet a magyar kormánynak az Ukrajnai Zsidó Közösségek Szövetségétől

Az Ukrajnai Zsidó Közösségek Szövetségének elnöke, Mayer Tzvi Stambler rabbi levélben fordult Orbán Viktor miniszterelnökhez, melyben köszönetet mondott Magyarországnak az ukrajnai zsidó menekültek befogadásáért, egyben kifejezte reményét, hogy hamarosan sikerül megteremteni a békét Ukrajnában – tájékoztatta az MTI-t Havasi Bertalan, a Miniszterelnöki Sajtóirodát irányító helyettes államtitkár.

Az Ukrajnai Zsidó Közösségek Szövetségének vezetője, Mayer Tzvi Stambler rabbi levelében úgy fogalmazott: instabilitás és bizonytalanság idején mindennél nagyobb szükségünk van barátokra és kölcsönös támogatásra. Sajnos az utóbbi időben azt látjuk, hogy beteljesedik a Biblia baljós próféciája: Reggel azt mondd: bárcsak este volna! Este pedig azt mondd: bárcsak reggel volna!

Szörnyű és véres háború dúl Európában. Emberek milliói kénytelenek elhagyni otthonaikat abban a reményben, hogy biztonságosabb jövőt találnak. Ezért nagyon fontosnak tartjuk, hogy Magyarország a válság első pillanatától fogva példát mutatott a rászoruló ukránok, köztük a zsidó közösség tagjainak megsegítésében.

Mayer Tzvi Stambler rabbi Zelenskij elnökkel

Forrás: Mayer Tzvi Stambler/Facebook

A rabbi közölte: az Ukrajnai Zsidó Közösségek Szövetsége átfogó jótékonyági szervezetként működik, amely az egész országot lefedi. 162 közösséget, 36 zsinagógát, 29 zsidó iskolát, 33 óvodát, 4 jesivát üzemeltet, valamint 5 középiskolát, amelyek mindösszesen 500 ezer zsidót szolgálnak ki. A háború kitörése hirtelen véget vetett ennek a rendkívüli és virágzó jólétnek, az általuk koordinált fejlesztéseknek.

Kiemelte: ezekben a zűrzavaros időkben különösen értékes számukra Magyarország humanitárius tevékenysége. Felidézte, hogy a magyar kormány nagy területet biztosított az Ukrajnából menekülő zsidóknak, amelyen egy ideiglenes kóser menekülttábor hozhattak létre.

Csaknem 500 embernek ad menedéket a 18 hektáros balatonörszödi üdülőfalun, ahol az embereket a kóser étkezés biztosításával, a különleges vallási követelmények figyelembevételével várják, elősegítik a gyermekek oktatását, valamint gondozzák azokat a nőket és időseket, akiknek otthon kellett hagyniuk férfi hozzátartozóikat. Ezenkívül segítséget nyújtanak a menekülteknek az izraeli vagy a zsidó közösségekbe történő integrációhoz is. (MTI)

IZRAELI SZÍNES

Izraelben ismét növekszik a betegszám

Izraelben ismét növekszik a koronavírus-betegszám a járvány hatodik hullámában.

Jair Lapid miniszterelnök és Nicán Horovic egészségügyi miniszter megbeszélést tartott a miniszterelnöki hivatalban Jeruzsálemben a koronavírus-járvány hatodik hullámának további kezeléséről.

A helyzetértékelő értekezleten az egészségügyi minisztérium szakemberei ismertették az adatokat, és javaslatokat tettek az ország vezetőinek. Célként jelölték meg a mindennapi élet lehető legmagasabb szintjének fenntartását a járvány s a szükséges intézkedések mellett.

A szakértők a *dinamikus készenlét* elvét hangsúlyozták, vagyis az intézkedéseket a koronavírus-megbetegedések megfigyelésével, a megbetegedések növekedésével összhangban, a helyzet változásának függvényében fogják meghozni.

Továbbra is folyamatosan szinten tartják a gyógyszerkészletet és biztosítják a szükséges beszerzéseket.

A repülőtereken és Izraelben is a turistaszezon csúcsához közeledünk. Ez hatással lesz a terjedési sebességre, ezért fontos a készenlét szint fenntartása – mondta Lapid a megbeszélésen, ahol köszönetet mondott az egészségügyi hatóságoknak a hatékony járványkezelésért.

Horovic gyanú esetén tesztlésre, és ha bebizonyosodik a fertőzöttség, akkor a karantén betartására szólította fel a lakosságot a növekvő betegszámok miatt, valamint zárt terekben a maszkviselést javasolta mindenkinek, különösen a veszélyeztetett csoportoknak.

Az egészségügyi minisztérium szerint az előző napon 6863 új vírushordozót azonosítottak, és 42,46 százalék volt a pozitív eredmények aránya. Jelenleg 96.558 aktív fertőzöttet tartanak nyilván Izraelben, a koronavírus-járvány megjelenése óta 4.371.906 fertőzöttet regisztráltak a mintegy 9,4 millió lakosú országban.

Izraelben már 207 település tartozik az erősen fertőzött kategóriába, 32 helység minősül közepesen, 25 pedig enyhén fertőzöttnek, és 16 települést soroltak a járvány által jelenleg alig vagy egyáltalán nem érintett kategóriába.

Tavalyelőtt december vége óta 6.712.425, ötévesnél idősebb izraelit – az ország lakosságának 72,18 százalékát – oltották be legalább egyszer a Pfizer/BioNTech vakcinájával. Három oltást 4.501.375-en kaptak, és 828.992-en adatták be maguknak a negyedik – azaz a második emlékeztető – oltást is.

Konyhai élelmiszer-hulladékból energia lesz egy kibucban

A Kibuc Jagurban napi közel 1000 adag étel készül. Egészen a közelmúltig az összes keletkező élelmiszer-hulladék a személtérakóba került, miközben a kis államban hamarosan elfogy az ártalmatlanítási terület – figyelmeztet az izraeli környezetvédelmi minisztérium.

Ezért a Kibuc Jagur most egy anaerob rothasztót (AD) kezdett üzemeltetni, amely lebontja és biogázzá alakítja az élelmiszer-hulladékot. Az így keletkezett megújuló

energiát például a mosogatógépekben használt víz melegítésére használják. A folyamat végén a maradékot egy kevés vízzel elkeverik, és műtrágyaként alkalmazzák a kertben, olvasható a *Kibic* cikkében.

A rendszer összesen két parkolóhelyet foglal el, és a tervek szerint az izraeli hadseregnél is be fogják vezetni, illetve az USA-ban is van rá érdeklődés.

Eran Lerner, a kibuc környezetvédelmi igazgatója ezt mondja:

Az AD segítségével elkerüljük a levegőszennyezést, az üvegházhatású gázokat és a közlekedési dugókat. De nem ez a fő cél, hanem az, hogy megpróbáljuk a közösségünket az újrahasznosításra nevelni, tudatosítva egyúttal, hogy ezzel pénzt is lehet spórolni.

A Kibuc Jagur most körülbelül 200 dollárt takarít meg tonnánként, ennek ellenére a régi szokások megváltoztatása némi magyarázatot és néhány hetet vett igénybe, valamint nem ártott egy kis oktatás sem ezen a téren.

Leginkább a gyerekek tanítására összpontosítottak, akik az ebédlőben vettek részt az órákon. Amikor befejezték az étkezést, segítettek elkülöníteni a szerves hulladékot a többi anyagtól, és képeket mutattak nekik a rendszerről, hogy illusztrálják a folyamatot. Közös bejárat a műszereket és a létesítményt, valamint a kertet.

Tehát nemcsak az elválasztás módját magyarázzuk el, hanem azt is, hogy mit tudunk előállítani: energiát. És megmutatjuk nekik a műtrágyával öntözött növényeket – mondja Lerner.

A felnőtteket kicsit nehezebb volt hozzászoktatni a változáshoz. De Lerner azt mondja, a gyerekek tanították és emlékeztették a szüleiket, a nagyszüleiket, a nővéreiket és a testvéreiket is.

Izraeli szakácskönyvet adott ki az egykori magyar szépségkirálynő

Korábban koriandert sem kóstolt, ma számos egzotikus fűszer nélkül elképzelhetetlennek tartja a konyháját és az életét Cserhádi Tamara. Az egykori szépségkirálynő izraeli férje mellett szeretett bele a színes és vibráló izraeli konyhába, és nemrég szakácskönyvet is kiadott kedvenc izraeli receptjeiből.

Milyen az izraeli konyha? Friss, merész, színes, vibráló! – mondja Cserhádi Tamara, akit azonnal magával ragadott az ország izgalmas konyhaművészete, amint belekóstolt. A 2012-es Miss World Hungary nem gondolta, hogy egyszer szakácskönyvet fog írni, korábban nem szeretett különösebben főzni.

Klasszikus, hagyományos magyar ételeken nőttem fel, és ha nem nyílt volna ki a szemem a világra a munkám révén, egészen biztos, hogy a konyhám is sokkal beszűkültebb lenne – mondja Tamara a noivalto.hu-nak, tudtuk meg a *Kibic* cikkéből.

Izraelt a férje révén ismerte meg. Minél több időt töltöttem kint, annál jobban beleszerettem az ország-

ba. Imádom, hogy mindenki barátságos, nincs az emberekben semmi távolságtartás, rögtön a bizalmukba fogadnak. Az izraeliek életvidámak, és az ételekben is az örömet keresik, nagyszerű ételeik vannak!

Cserhádi Tamara szerint az izraeli konyha nagyon sokszínű – nem véletlenül.

A háború után több mint 72 or-

szágból érkeztek Izraelbe zsidó menekültek, és mindenki hozta magával a saját hagyományait, receptjeit. Ezek nagyon sokban különböztek egymástól, a lengyel zsidó konyha például teljesen más, mint mondjuk a magyar zsidó konyha. A férjem a földnít például nem is ismerte... Izrael olyan, mint egy kulináris olvasztótégely, ezért is annyira izgalmas!

Megmentett teknősöket engedtek vissza a tengerbe

Több mint egy tucat veszélyeztetett tengeri teknős került vissza természetes élőhelyére Izraelben, miután hónapokig orvosi ellátásban részesültek.

A 15 álcerepesteknőst és két zöld tengeri teknőst több hónapos rehabilitáció után engedték vissza a tengerbe az izraeli tengeri teknősök mentőközpontjának munkatársai. Mindegyik állat a tél folyamán került a Természetvédel-

Fotó: AP

mi és Parkügyi Hatóság által működtetett létesítménybe, ahol különböző fizikai sérüléseiket kezelték, többek között antibiotikumokkal és folyadékpótlással, olvasható a *Kibic* írásában.

Janiv Levi, a központot vezető ökológus elmondta, a szabadon engedés előtt a biológusok megbizonyosodtak arról, hogy a teknősöket 100 százalékgig egészségesen viszik vissza a tengerbe. Miután megtisztították és megmérték őket, a tudósok több példány páncéljára műholdas jeladót ragasztottak, hogy nyomon követhessék a tartózkodási helyüket, és tovább tanulmányozhassák viselkedésüket.

A tengeri teknősöket a Nemzetközi Természetvédelmi Unió a veszélyeztetett és védett fajok közé sorolja, és az izraeli törvények szerint is védelem alatt állnak. (*Times of Israel* via AP)

Modiin saját halottjaként gyászolja Rutit

Ruti, a csíkos hiéna Modiin város közkedvelt lakója volt, s bár a vadállat körültkintően tudott áthaladni a zebrákon, vesztét mégis egy gázolás baleset okozta.

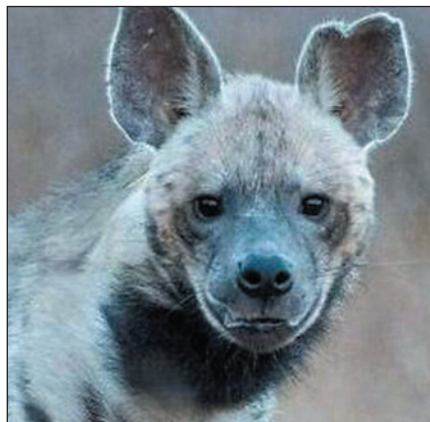
Szomorú hírt kaptak az Izrael középső részén, Jeruzsálem és Tel-Aviv között lévő Modiin város lakói: Rutit, a nőtény csíkos hiénát halálra gázolták a 443-as főúton. Ruti ekkor már több mint négy éve járta éjszakánként a város utcáit, bejáratos volt a kertekbe, szívesen fogyasztotta el a sábbátról megmaradt söletet, illetve más, kidobásra szánt élelmiszert, olvasható a *Kibic* cikkében.

Ruti hozzászokott az emberekhez, és Modiin lakói nemcsak megszokták állandó jelenlétét, de kimondottan megszerették az állatot. Pedig a közszolgálati Kan 11 csatorna riportja szerint négy éve még megosztotta a várost a hiéna felbukkanása, többen úgy gondolták, hogy a nagytestű vadállat veszélyt jelenthet a lakosokra.

A hiénát kétszer is befogták a természetvédelmi hatóság szakemberei, majd visszaengedték a várostól messze a vadonba, de Ruti mindig visszatért. Végül feladták annak a tervnek a megvalósítását, hogy eltávolítsák a hiénát a városból, így Ruti maradhatott Modiin lakója, ahol még azt is megtanulta, hogyan kelljen áthaladni a zebrán alaposan, jobbra és balra is körülnézve. A végzetes napon azonban nem volt elég körültekintő, és a mindig forgalmas 443-as főúton egy jármű halálra gázolta.

A hiénát az egész város megsiratta, a közösségi médiában sokan írtak búcsúüzenetet az állatnak, vagy megosztották személyes élményeiket Rutival kapcsolatban. A helyi természetbarát közösség még egy gyászjelentést is kiadott a mindenki által kedvelt hiéna haláláról, amiben azt írták, hogy Ruti a jó példája volt annak, miként lehet kezelni a városokba bejáró vadállatok jelenlétét.

A csíkos hiénák a legnagyobb vadon élő ragadozók Izraelben, számukat 100–170 közötti felnőtt példányra teszik, és veszélyeztetett fajnak számítanak. Ruti a gázolás következtében hatévesen pusztult el, de a csíkos hiénák a természetben 12 évig is élhetnek.

Ruti, a hiéna

AZ ÚJSÁGÍRÓ ARCHÍVUMÁBÓL

A vészkorszak világhírű kutató tudósa

Hetvenéves volt csupán, amikor ez a beszélgetés készült vele: a pesti Astoria Szálloda sarkára beszélünk meg a találkozót, s én bár mindig igyekeztem első lenni, nem sikerült megelőznom. Egyszerre értünk a helyszínre, öt perccel reggel kilenc előtt. „Az Akadémián van dolgom, történészekkel találkozom. De amíg odaérünk, beszélgesünk, kérdezzem, és ígygszem válaszolni!” – javasolta Randolph Lewis Braham (eredetileg Ábrahám Adolf, Bukarest, 1922. december 20., New York, 2018. november 25.) magyar zsidó származású amerikai holokausztkutató, politológus, történész, a New York

egyesülése után a volt NDK-ban föllángolt a fajgyűlölet és az idegenellenesség. Ausztriában fegyveres, újfasiszta államellenes puccskísérletet lepleztek le, a gyanúsítottaknak magyar kapcsolataik is vannak. Hogyan ítéli meg, professzor úr, e jelenségeket?

– Le Pen és hasonlórú társai viszonylagos tényerése a nyugati demokráciákban is föllelhető antisemitizmusból is táplálkozik. Gyakran a külföldiek jelenlétéért is a zsidókat okolják, mondván: az idegenekkel együtt szeretnék befolyásolni az illető ország viszonyait, miközben elnyomják a szerintük felsőbbrendű, az ő megfogalmazásuk szerint árja

Azt igyekezett bebizonyítani, hogy a zsidók ellenségek, bolsevisták, kommunisták voltak, így az akkori magyar (és a többi fasiszta) államnak joga, sőt kötelessége volt a zsidóellenes akciókban való részvétel. Az ellenfeleket táborokba gyűjtötték össze. A deportálás sem volt olyan szörnyű – állította Christi –, a katonák is zsúfolt vagonokban utaztak a frontra. A gázkamrák is csak azt a célt szolgálták, hogy a még egészséges zsidókat megszabadítsák a tifuszos zsidóktól. És mivel nem lehetett egyedi temetést rendezni az elhunytaknak, higiénikus körülmények között, krematóriumokban hamvasztották el őket. Azok a hullahegyek pedig, amelyeket az utókor meggyilkolt zsidóknak vél, tulajdonképpen halomra ölt keresztények, akiket bolsevik zsidók pusztítottak el.

Hát nem félelmetes okfejtés? És még hozzáteszik, hogy sem a náci, sem a nemzeti népbírósi tárgyalások nem voltak jogosak, mert győztesek ítélték a vesztesek felett, ami nem más, mint vérbosszú. A bizonyítékokat szovjet kommunisták hamisították, a tanúvallomásokat pedig az angolszászok meg az oroszok veréssel csikarták ki a volt SS-ekből.

– Milyen új információkkal kecsegtet a volt szovjet és más kelet-európai háborús archívumok megnyitása?

– Jómagam máris több mint két hónapig kutathattam a kijeji, moszkvai, minszki levéltárakban. Rábukantam például a Königsbergbe (Kalinyingrádba) tartó deportálószerelvények menetrendjére. Ez újabb adalék az áldozatok számának megállapításához. Sokan elfelejtik: nem csupán több mint hatmillió zsidó és cigány áldozata volt a fasiszmusnak, hanem 11 millió ember. Ebből ötmillió keresztény, akik a genocídium, a módszeres fasiszta népirtás következtében pusztultak el. A zsidók és a cigányok mint „kártékony baktériumok és vírusok ellen” kéréseket írtak, teljes családokat pusztítottak el.

– Professzor úr, vannak-e még bujkáló háborús bűnösök, tömeggyilkosok?

– Igen, nem is kevesen, de engedje meg, hogy neveket ne említsek. Magyarok is vannak közöttük, álnéven élnek. A hidegháború a fő oka annak, hogy sikerült egyszerűen nyerniük, mert azzal érveltek, hogy ők élén jártak a bolsevizmus meg a kommunizmus elleni küzdelemben.

– Ön Amerikában él: mennyire érdeklí honfitársait a sajátos európai tragédia, a holokauszt, a náciizmus, a fasiszmus kora?

– Izraelen kívül az Egyesült Államokban szentelnek a legtöbbet a holokauszt kutatásának, oktatásának. Egyetemi holokausztintézetek működnek – a New York-it én vezetem –, és már a középiskolákban is részletesen tanulnak róla a diákok. Jövőre, a varsói gettóláadás 50. évfordulóján avatják föl az állami pénzből épített Szövetségi Holokauszt Múzeumot a washingtoni Fehér Ház közelében. Az emlékhely számára mostani magyarországi utamon is megpróbálok tárgyi emlékeket, dokumentumokat gyűjteni.

– Professzor úr, köszönöm a beszélgetést!

(Az újságíró archívumából rovatunkban megjelenő írások az Arcanum Adatbázis Kiadó Digitális Tudománytárának gyűjteményében őrzött cikkek felhasználásával készültek. Köszönet illeti érte az Arcanum ADT-t.)

Kulcsár László / Infovilág

Eltörléskultúra helyett felvilágosítás

Bécsben megint Karl Luegerről vitatkoznak, aki polgármesterként (1897–1910) egyrészt nagy érdemeket szerzett abban, hogy a Monarchia fővárosa megújuljon, másrészt azonban a Monarchia történetének legantiszemitább politikusa volt. Ferenc József császár csak a negyedik megválasztása után erősítette meg Luegert Bécs polgármestereként, mert meg akarta védeni a várost az antiszemita vezetéstől.

A Bécsi Egyetem 1945-ig a zsidógyűlölet gócpontja volt, náci professzorok még az ötvenes és hatvanas években is taníthattak ott. Egy náci professzor zsidókat gúnyolhatott ki még 1965-ben. E dicstelen múlt miatt az egyetem számára kellemetlen volt, hogy a címe: Karl-Lueger-Ring. A város az elnevezést 2012-ben változtatta meg Universitätsringre.

Tíz évvel később Michael Ludwig, Bécs polgármestere olyan prominens aláírók által jegyzett levelet kapott, mint a Nobel-díjas Eric Kandel. Végtelen viták után tetteket szeretnének látni az aláírók, akik *fájdalmasnak tartják, hogy a 19. és 20. század egyik legnyilvánvalóbb antiszemita-ját még mindig Bécs szívében tisztelik*. Valóban, egy szociáldemokrata polgármester alatt, 1926-ban felállított Lueger-szobor még mindig áll, és a tér még mindig az ő nevét viseli.

Megszólat a kérdésben a Bécsi Egyetem Jelenkori Történelem Tanácsának vezetője, Oliver Rathkolb is, aki néhány kollégájával ellentétben egyértelműen az emlékmű megőrzése mellett foglalt állást. *Lueger emlékművének egyszerű eltüntetése rossz jelzés lenne a jelenben a látszólagos politikai korrektség irányába; ellenkezőleg, ez a cancel culture kezdete lenne, mert akkor a következő lépés az lehetne, hogy betiltanák az antiszemita Lueger-idézeteket a tudományos kiadványokban, és egy ideális világot sugallóan, ami sajnos nem annyira ideális*

– éppen ellenkezőleg. Rathkolb ehelyett amellel érvel, hogy Lueger az emlékezés önkritikus demokratikus politikájának része; egyszerűen eltüntetni őt egy rossz jelzés: a történelmünk részének kell maradnia...

Véleménynyilvánítás: Szégyen!

Ezért a szociáldemokrata vezetésű Bécs úgy döntött, hogy a szobor marad, s művészek által véglegesen átminősíti a vitatott Karl Lueger-emlékművet a Ringstrassén. A megfelelő koncepció megvalósítása 2023-ban kezdődik. Markus Figl, a Belváros kerületi konzervatív vezetője is támogatja ezt a koncepciót és a város álláspontját: *A történelemnek vannak világos és sötét oldalai. És szembe kell néznünk ezekkel az árnyoldalakkal, nem pedig szépíteni őket.*

Épp emiatt 2021-ben az osztrák konzervatív-zöld kormány 184 oldalas Nemzeti Stratégiát közölt az Antisemitizmus megelőzéséről és minden formája elleni küzdelemről. Az antisemitizmus elleni stratégia ma aktuálisabb és szükségesebb, mint valaha. A cél a felvilágosításon alapuló érték-kultúra megvalósítása. Ezt szolgálná, ha végre közölnék Luegernek a birodalmi tanácsban elmondott beszédeit, amelyekben kimutatta szélsőséges zsidógyűlöletét, például amikor a vérvádat hangoztatta.

A felvilágosítás hatékonyabb a zsidógyűlölet ellen, mint egy emlékmű eltávolítása.

Karl Pfeifer
Bécs

IZRAEL

Bírósági döntés a polgári házasság érvényességéről

A Központi Kerületi Bíróság precedensértékű határozatában kimondta, hogy az állam köteles izraeli házaspárként regisztrálni azokat, akik külföldön kötöttek polgári házasságot – Izrael határainak elhagyása nélkül. A hírről először a Kan közrádió számolt be.

Az államnak lehetősége van a Legfelsőbb Bírósághoz fordulni, írja az *ujkelet.live*.

Azok a párok, akik nem a rabbinátuson keresztül házasodnak – mert nem akarnak, vagy nem ismerik el őket zsidóként, vagy az LMBT-közösség tagjai –, külföldön köthetnek polgári házasságot, majd hazatérve házasként regisztrálhatják magukat az államnál. Frigyüket az izraeli vallási hatóságok nem fogadják el.

A koronavírus-válság idején a légtér lezárása azonban megakadályozta ezeket a házasságkötéseket.

Körülbelül másfél éve a Népesedési Hatóság regisztrált három olyan házaspárt, akik a Covid-19 miatti zárlat csúcspontján kötöttek polgári házasságot Utah államban Zoomon, az ország elhagyása nélkül.

A hírt követően az akkori belügyminiszter, az ultraortodox Sasz párt vezetője, Arje Deri az eljárás befagyasztására utasított, kijelentve, hogy nem fogja engedélyezni ezeket a regisztrációkat.

Ajelet Saked jelenlegi belügyminiszter (Jamina) közölte, hogy nem avatkozik bele a döntésbe, és azon jogi személyek álláspontjára hivatkozott, akik úgy határoztak, megvédik Deri álláspontját.

Az elmúlt mintegy másfél évben több száz pár kötött így házasságot, akik azóta várták a jogi döntést a kérdésben. A párok között van Idan Roll külügyminiszter-helyettes és férje, Harel Szkaat is.

Efrat Fink bíró most úgy határozott, hogy a Belügyminisztérium Népesedési és Bevándorlási Hatósága köteles regisztrálni azokat a házaspárokat, akik az Egyesült Államok Utah államának égisze alatt végzett online polgári házassági szolgáltatáson keresztül házasodtak össze.

Amikor világhírű lett, hogy a házassági anyakönyvi kivonat megerősíti, hogy a kérelmezők a Utah állam által elismert szertartáson kötöttek házasságot, és az anyakönyvi kivonat egy erre felhatalmazott hatóság állította ki, a jegyzőt utasítani kellett volna a regisztráció elvégzésére – írta a bíró.

Ez a döntés gyakorlatilag minden izraeli számára elérhetővé teszi a polgári házasságot anélkül, hogy az országon kívülre kellene utaznia. Az ortodox politikusok azonnal elítélték a határozatot, mondván, ez aláássa az állam zsidó jellegét.

Vlad Finkelstein ügyvéd, aki a párokat képviselte a perben, üdvözölte a határozatot.

A bíróság kristálytisztán világossá tette, hogy minden olyan házaspár, amely érvényes házassági anyakönyvi kivonattal és apostille tanúsítvánnyal rendelkezik, jogosult a házasság regisztrálására, és a házaspár Izrael határain belül tartózkodási helye irrelevans a regisztrációs hatóságnál történő bejegyzés szempontjából – mondta Finkelstein.

A holokausztkutató Braham professzor exkluzív interjúja a Mai Napnak

Élő veszély a fasiszmus

Bár tudományos munkássága révén évtizedek óta világhírűvé vált, ma is a négy évvel ezelőtt megjelent kétkötetes munkája, „A magyar holocaust” révén vált közismertté az erdélyi magyar származású Randolph L. Braham New York-i professzor, aki összehasonlító államtudomány oktatásával keresi a kényerét, de szívügye a magyar és az európai történelem egyik legsötétebb korszakának, a holokausztjának a kutatása; e témakörrel legalább 40 kötete jelent meg. Már a kiadónál van „A magyar holocaust” átdolgozott, háromkötetesre bővített angol nyelvű könyve.

Braham professzor 1994-es, a magyarországi deportálásokról szóló, megkezdésének 50. évfordulójára amerikai-izraeli-magyar tudományos konferenciát szervez. Tegnap az Akadémia tudományos kutatócsoportjának felkérésére tartott előadást az újnáci revizionizmus történeti, politikai és jogi következményeiről. Előtte munkatársunk kérdéseire válaszolt.

– Kezdjük aktuális politikával: vasárnap a francia helyhatósági választáson ijesztően előretörték Le Pen újfasisztái, az ultrajobb Nemzeti Front hívei. Németország

faj egyedeit. Természetesen a gazdasági körülmények romlása, a receszzió is közrejátszik az újfasiszmus erősödésében. Így érvel a szélsőjobboldal: „Azért nehéz az életünk, mert rengeteg arab, afrikai, török stb. van a nyakunkon.” Ezt az áramlatot meglovagolják a különféle revizionista történészek, akik újabb „érványagot” szállítanak a szélsőséges, demokráciaellenes csoportoknak, szervezeteknek, pártoknak. Minderről tudósként, emberként, a fasiszmus és a háború szenvedő alanyaként egyetlen véleményem lehet: nagyon veszélyes. Ellene tényleg, a történelem hiteles feltárásával és tanításával lehet és kell küzdeni.

– Professzor úr, mit nem tudunk még a holokausztról?

– Kérdés, hogy kik mit nem tudnak és melyik országban. A volt kommunista országokban 1948-ban zsidóellenes, mi több, zsidókultúra-ellenes kampány kezdődött, amikor még e szavakat: zsidó, vészkorszak, holokauszt sem kiejteni, sem leírni nem volt ajánlatos. Jellemző, hogy az akkori Nagy Szovjet Enciklopédiából is hiányoznak e fogalmak. Nemzedékek nőttek föl Keleten, akik jóformán semmit sem tudnak a vészkorszakról. Miként Nyugaton a revizionista történészek tagadják, kétségbe vonják, vagy legalábbis mindekelőt a német fasiszmus rémíteteit, akként a 70-es évek szovjet „szakirodalmában” még egyfajta obszcenitás is föllelhető az áltörténészek részéről: „náci-zsidó összeesküvést” emlegetnek. Szerintük a holokauszt a németek és a cionisták közös műve – a részben azonos céljaik elérésére. Sokan azt mondják: a holokauszt zsidó találmány: hogy pénzért csaljanak ki a németektől Izrael megalapításához és fölvirágoztatásához...

Sokan a gázkamrák létét is tagadni próbálják. Példaként a deportálásokban és a zsidógyilkosságokban vezető szerepet játszó szegedi csendőrtiszt, Finta Imre kanadai perét említem. Fintát az a Douglas Christi ügyvéd védte, aki már nagy gyakorlatot szerzett a holokauszt tagadásában más, hasonló tömeggyilkosok, háborús bűnösök védőjeként.

Szirtes Olga, az igaz ember

1944. október 15-én Horthy Miklós, Magyarország kormányzója, aki segített a náciknak deportálni a vidéki zsidóságot, meggondolta magát, és rádióbeszédben kérte a békét a szövetséges hatalmaktól.

Mi a bátyámmal és a szüleimmel bujkáltunk édesapám munkahelyén, a Francia Magyar Pamutiparban. A gyár munkásai velünk együtt nagy érdeklődéssel hallgatták ezt a beszédet.

A nyilasok még aznap este kezükbe vették a hatalmat.

Másnap reggel édesapám, aki 20 éven keresztül a Kispesti Textilgyár fonodájának volt az igazgatója, felhívta Szirtes Olgát, egy munkásnőt, hogy megkérje, vigyen el innen engem.

Olga néni megérkezett, én elbúcsúztam a családomtól, és eszembe juttatták, hogy a hamis igazolványokban Tóth Iván a nevem, és Debrecenben születtem.

Az autóbuszon Olga néni elmesélte nekem, a kilencéves srácnak, hogy mielőtt én megszülettem, sztrájk tört ki a gyárban, és ő tagja volt a magasabb fizetésért harcoló munkástanácsnak. El akarták bocsátani, de az én édesapám megmentette őt. „Most tartozom neki ezzel, és én vigyázni fogok rád” – tette hozzá.

Hogy megértettem-e akkor a szavait, nem tudom. Munkástanács, sztrájk, nehéz szavak voltak akkor még nekem.

Amikor hazaérkeztünk Olga néni lakásába, a férje éppen pálinkát ivott egy asztal mellett.

– Kaptál pénzt? – kérdezte János a feleségétől.

– Ezer dollárt.

– Hol van?

Olga néni letette a táskáját az asztalra. A pálinka kicsöppent a pohárból.

Most hozzám fordult János:

– Hogy hívnak?

– Én gyorsan válaszoltam:

– Tóth Iván, született Debrecenben, apja neve...

– Veszélyes! Mindenki megérzi, hogy zsidó. Nem fogjuk levinni az óvóhelyre.

– Gondoltam, azt mondhatjuk, hogy egy távoli rokon, aki feljött vidékről – mondta Szirtes Olga.

– Szó sem lehet róla. Itt fog maradni a lakásban.

Este szólt a riadó. Ők lementek a pincébe, engem bedugtak egy ágyba a konyhában. Sírtam, míg fel nem jöttek.

Így folytatódtek a napok és a hetek. Olga néni elment dolgozni, János itta a pálinkát.

Egy napon Olga néni jókedvűen jött haza.

– Meglátogattam Ivánka szüleit. Egy spanyol védett házban vannak.

Rám mosolygott, és homlokon csókolt: édesanyád küldi.

Éjjel hallottam, hogy Olga néni és János beszélgetnek.

– Pénzünk nincs több, de odaadták az ékszereket.

– Jól van! Én majd kiviszem a kölyköt a Duna-partra, és ott felejtetem a vízben. Elegen vannak ott már a zsidókból.

Reggel megkértem Olga nénit, vigyen engem a szüleimhez. János elment pálinkát venni, mi pedig a spanyol házba mentünk. Végre újra

együtt voltam a családommal. Nagy volt az éhség. Csak bablevest kaptunk egyszer egy nap ebédre.

Egy szép napon látogató érkezett. Olga néni jött hozzánk. Hozott magával egy egész kenyert.

Ez a kenyér megmentette az életünket.

A háború után édesapámmal elmentünk felkeresni Olga nénit. A ház helyén egy nagy gödör volt. Biztos szegényke ott van eltemetve.

Arie Singer
Sydney

Zelenszkij: Sajnos nem kaptuk meg a legtöbb, Izraeltől kért segítséget

Volodimir Zelenszkij ukrán elnök a jeruzsálemi Héber Egyetemen elmondott beszédében az Ukrajna és Izrael közötti szoros történelmi és kulturális kapcsolatokat hangsúlyozta, és kijelentette, hogy országa csatlódott az izraeli kormánytól kapott anyagi és diplomáciai támogatás mértéke miatt – jelentette a Times of Israel című angol nyelvű izraeli hírportál.

Sajnos nem kaptuk meg a legtöbb, Izraeltől kért segítséget – mondta az ukrán elnök kijevi videós bejelentkezésén a Jeruzsálemi Héber Egyetem diákjainak. *Kérjük, ne feledjék, hogy mennyire szoros kapcsolatban állunk egymás-*

Volodimir Zelenszkij

sal, és milyen magas szinten kellene lennie egymás megértésének – hangsúlyozta. Emlékeztetett az Ukrajnában felnőtt izraeliekre, köztük Golda Meir volt miniszterelnökre, Sólem Aléchem íróra és Jichák Ben-Zvi egykori államelnökre.

Amikor a kormányok szankciókat vezetnek be Oroszországgal szemben, az nem az üzletről szól – emelte ki. *Ez az értékekről és az általános biztonságról szól, arról, hogy felelősségre kell vonni azt, aki elpusztít egy másik nemzetet. Sajnos Izrael még nem csatlakozott a szankciók rendszéréhez* – tette hozzá, és értetlenségének adott hangot az izraeli kormány képviselőivel történt félreértések és kommunikációs nehézségek miatt.

Megértjük, hogy Önök sincsenek egyszerű helyzetben – fogalmazott Zelenszkij, arra utalva, hogy az orosz hadsereg Szíriában, az ország északi határának közelében állomásozik.

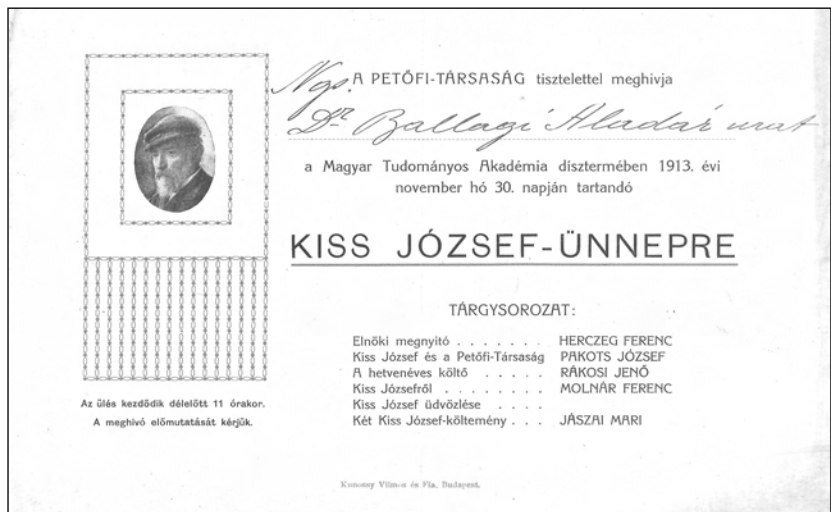
Felhívta azonban a figyelmet arra, hogy hasonló Lengyelország helyzete is, amelyet Oroszország szerinte szintén fenyeget. *Elengedhetetlen logisztikai támogatást nyújtanak nekünk, 2,5 millió embert láttak vendégül* – mondta az ukrán elnök Lengyelország szerepéről, és felidézte, hogy a balti államok is küldtek fegyvereket Kijevnek.

Az orosz megszállók tömegsírokba temetik az embereket, az utcákon lövöldöznek, embereket kínoznak, kiskorúakat, fiúkat és lányokat erőszakolnak meg – állította Zelenszkij, és azzal is megvádolta Moszkvát, hogy táborokat hoz létre emberek kínzására.

Szeretem a hazájukat – mondta a zsidó vallású elnök, kiemelve az izraeli nép iránti csodálatát és háláját. *Hálás vagyok az Ukrajnának nyújtott őszinte és együttérző támogatásért, hálás vagyok az ukrán zászlókért az utcákon. Látjuk és nagyon nagyra értékeljük ezt* – mondta Zelenszkij.

Van egy közös, nagyszerű jövőnk – közölte. *Még sok éven át egymás szemébe kell néznünk* – emlékeztette hallgatóságát, miközben felszólított a csatlakozásra az Oroszország elleni nemzetközi szankciórendszerhez és a vízummentesség bevezetésére a háború elől menekülők számára.

Az ukrán elnök márciusban már részt vett videokonferencián Izraelben. Akkor az izraeli parlament invitálására a képviselőház politikusaihoz szólt, és arra nógatta Izraelt, hogy *döntsön*, és fegyverszállításokkal támogassa Ukrajnát. *(Shiri Zsuzsa / MTI)*

Nagy nevek egy Kiss-ünnepségen

A venezuelai hölgy és a krumplicukor, avagy nincsenek véletlenek

Krumplicukor – hosszú időn keresztül nem is hallottam az édességről, míg nem a napokban kétszer is beleütköztem. Talán gyerekkoromban egyszer-kétszer kóstoltam, de nem tudnám leírni, hogy milyen íz kapcsolódik hozzá. Így jártunk mi, 88-asok, az átmenet gyermekei.

Az ATV egyik általam kedvelt műsorában, a Hazahúzóban Magyarország olyan helyeit mutatják be, ahová érdemes ellátogatni. Az egyik este a Budapest Retro Élménközpontban forgatott adást vetítették. Az intézményben működik retró büfé is, olyan, ma már nem mindennapos termékekkel, mint a Kojak nyálka, a jugoszláv jégkrém és a krumplicukor. Gondoltam is magamban, hogy – nem csak ezen finomságok miatt – ellátogatok a központba.

A Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress, WJC) operatív igazgatói Budapesten találkoztak 2022 júniusában. A tanácskozássra a világ minden részéről érkeztek küldöttek. Az egyik kísérőrendezvényen én is részt vettem. Már épp távozófélben voltam, amikor beszélgetésbe elegyedtem egy rendkívül kedves venezuelai hölgygel. Társalgásunk első perceiben elmondta, hogy számos, magyar felmenővel rendelkező venezuelai zsidót ismer, majd előkapott egy papírt:

KRUMPLI CUCOR

Csak ámultam és bámultam, szinte lefagytam. Több évtizeden keresztül még csak eszembe sem jutott, hogy létezik krumplicukor, most pedig egy héten belül másodszor jön velem szembe. *Egy barátom kérte, hogy vigyek neki belőle. Bementem a környéken lévő élelmiszerüzletekbe, szuvenírboltokba, de sehol nem kaptam. Tudsz esetleg segíteni?* – kérdezte a Dél-Amerikából érkezett asszony. *Ha a középső betű K és az édességre gondolsz, akkor tudom, hová kell menned, a Retro Múzeumba.* Hosszú időn keresztül nem is tértem magamhoz. Eddig sem hittem a véletlenekben, ez az eset pedig megerősített ebben.

Ezután elmesélte, mennyire csodás, hogy itt, Budapesten amikor kinyitja a csapot, jön belőle víz, náluk ez nem ennyire természetes. De hozzátette, hogy honfitársai kedvessége (kompenzációként) felülmúlhatatlan. Nemrég esett náluk az eső, és nem volt nála esernyő. Egy kocsi megállt, a vezető kiszállt belőle, és ragaszkodott hozzá, hogy vegye el ernyőjét.

Azóta gyakran azon morfondírozom; csapvíz vagy esernyő?

Miklós Dóri

Gyógyszertámogatás

Az időnként szükségessé váló, átlagosnál drágább gyógyszer beszerzéséhez lehet támogatást igényelni. A támogatás felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatunkban 50.000 Ft volt a legnagyobb összegű támogatás.

Támogatási akciónk magánjellegű, az anyagi fedezete biztosított, és a hozzánk beérkezett adatokat az előírt titoktartással kezeljük. Várjuk a rászorulóknak jelentkezését.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

NAPTÁR

Augusztus 5., péntek	Áv 8.	Gyertyagyújtás: 7.54
Augusztus 6., szombat	Áv 9.	Erev tisá beáv Szombat kimenetele: 9.04
Augusztus 7., vasárnap	Áv 10.	Tisá beáv, böjt Böjt vége: 8.45
Augusztus 12., péntek	Áv 15.	Gyertyagyújtás: 7.43
Augusztus 13., szombat	Áv 16.	Szombat kimenetele: 8.51

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindenmű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Teljes lakás-kiürítéssel! Híradástechnikát, bakelitlemezeket, bútort, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kitüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat (retró tárgyak előnyben). Pintér Nikolett, 06-1-466-8321, 06-30-973-4949.

Kastélyok berendezéséhez vásárolok festményeket, ezüstöket, bronzokat, órákat, bútorokat, hagyatékok stb. Üzlet: 06-20-280-0151, herendi77@gmail.com

Gábor Eszmeralda becsüs, műgyűjtő készpénzért vásárol gyűjteményeket, festményeket, bú-

torokat, ezüsttárgyakat, evőeszközöket, aranyakat, szobrokat, porcelánokat. Kiszállítás díjtalan: 06-30-898-5720.

Régiségek-hagyaték, örökség felvásárlása készpénzért. 06-20-932-6495, www.antikbudapest.hu, e-mail: antik@antikbudapest.hu

Életjáradékot fizetnek Bács, Pest megyében idős hölgynek vagy bácsinak egyedülálló hölgy. 06-20-494-5963.

Hírek, események röviden

– Szeretettel várunk minden érdeklődőt a siófoki imaházba szombatfogadó istentiszteletre és azt követő kidusra július 8. és augusztus 26. között, péntek esténként 19 órától. Cím: Siófok, Széchenyi u. 4.

– Tapolca. Szeptember 11-én, vasárnap 10.30-kor a Csányi László utcában a volt gettónál koszorúzás, 11.30-kor a temetőben megemlékezés, üvegmozaik-avatás lesz.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre: 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üz-

letág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

Prime Rate Kft.

ISSN 0133-1353

A háború miatt nem tudják megtartani az újevi zarándoklatot Umanban

Jevgen Kornicsuk, Ukrajna izraeli nagykövete közölte, hogy Ukrajna nem enged be látogatókat, és nem tudja biztosítani a zarándokkok biztonságát ros hátsáná alatt Umanban.

Minden ros hátsánákor izraeliek ezrei vesznek részt az éves zarándoklaton a közép-ukrajnai Umanban, ahol a chászidizmust megalapító breszlávi Náchmán rabbi (1772–1810) sírja található, olvasható az *ujkelet.live* cikkében.

Az Ukrajnába látogatók életével és jólétével kapcsolatos aggodalmak miatt, valamint az országunkban zajló orosz háború fényében minden erőfeszítés ellenére sem tudjuk garantálni a zarándokkok biztonságát, és jelenleg nem engedünk be turistákat és látogatókat Ukrajnába – mondta Kornicsuk a nagykövetség Facebook-oldalán közzétett nyilatkozatában.

Ebből kifolyólag Önökhöz fordulunk, mert imáik fontosak számunkra. Kérjük, imádkozzanak azért, hogy ros hátsáná előtt véget érjen a kirívóan kegyetlen orosz agresszió miatt kitört ukrajnai háború, és imádkozzanak Ukrajna győzelméért.

Reméljük, hogy az imák beteljesülnek, és Ukrajna ismét olyan ország lesz, amely nagylelkűen fogad látogatókat Izraelből, és különösen azo-

Jevgen Kornicsuk, Ukrajna izraeli nagykövete

Twitter-videó képernyőfotó

kat az Ukrajnába érkező zsidókat, akik az igazak sírjánál tesznek látogatást – tette hozzá.

Kornicsuk korábban közölte, Ukrajna fontolgatja, hogy nem engedi be az izraeli állampolgárokat az országba, megtorlásul azon korlátozások miatt, amelyeket Izrael a februári orosz invázió nyomán vezetett be.

Úgy tűnik azonban, hogy a Legfelsőbb Bíróság lezárta az

ügyet, amikor kimondta, hogy az Izrael és Ukrajna között létrejött vízummentességi megállapodás a háború elől menekülő ukránokra is vonatkozik, és az ukránok legfeljebb három hónapig Izraelben tartózkodhatnak.

Volodimir Zelenskij ukrán elnök üdvözölte, hogy a Legfelsőbb Bíróság a belügyminisztérium ellenkezőse ellenére helyt adott a petíciónak.

A Ganz Kft. részt vesz Izrael legnagyobb naperőműparkjának létesítésében

Tovább erősítette nemzetközi pozícióját 2022 első felében a Ganz Transzformátor- és Villamos Forgógépgyártó Kft. A cég mintegy 15 ország piacán van aktívan jelen, köztük az európai, valamint a közel-keleti országokban is. Utóbbi régióban az Izrael legnagyobb teljesítményű naperőműparkjának létesítésére vonatkozó pályázaton indultak sikeresen.

Stabil növekedési pályára állt és tovább erősítette nemzetközi pozícióját 2022 első felében a Ganz Transzformátor- és Villamos Forgógépgyártó Kft. A transzformátorok, valamint nagy teljesítményű villamos motorok és generátorok gyártásával, nagyfeszültségű készülékek szervizelésével foglalkozó vállalatához beérkezett megrendelések állománya meghaladta a 17,5 milli-

Fotó: Ganzelectric.com

árd forintot – közölte a társaság a Magyar Távirati Irodával.

A vállalat partneri megállapodást kötött a németországi Maschinenfabrik Reinhausen vállalattal intelligens transzformátorok fejlesztésére és gyártására, ennek révén a Ganz piacvezetővé lépett elő a digitális monitoring rendszerek és intelligens megoldások piacán.

A társaság exportprojektjeinek többsége megújuló projektekre – szél- és napenergiára – irányul. A Ganz mintegy 15 ország piacán van aktívan jelen, köztük az európai, valamint a közel-keleti országokban is. Utóbbi régióban Izrael legnagyobb teljesítményű naperőműparkjának létesítésére vonatkozó pályázaton indultak sikeresen.

A Ganz Kft. 2020-ban alakult, és miután a CG Electric Systems Hungary Zrt.-vel szemben 2020 júliusában felszámolási eljárás indult, a társaság nyilvános aukció keretében megvásárolta a tápiószzei Ganzgyárat, az ahhoz tartozó eszközállományt, továbbá munkaszerveződéseket kötött a társaság közel 300 korábbi munkavállalójával. A tavalyi évben több mint 22,7 millió eurós nettó értékesítési árbevételért ért el, az adózott eredménye pedig meghaladta a 3 millió eurót.

A Pál utcai fiúk ikonikus üveggolyózós jelenete került fel egy ház tüzfalára Budapesten a Corvin Sétányánál, írja az MTI. A Molnár Ferenc regényéhez készült illusztráció a Színes Város Csoport pályázatának nyertese, Buzás Aliz készítette. A 200 négyzetméteres graffiti a VIII. kerületi Leonardo da Vinci utca 42. számú ház falán látható, nem messze attól a József körúti háztól, ahol A Pál utcai fiúk írója, Molnár Ferenc gyerekkorában lakott, valamint a regény helyszíneinek közelében.

SPÁNN GÁBOR

Covidáman

Örömmel közlöm kedves Olvasóinkkal, hogy az én szerény, megélhetési zsidó eszemmel rájöttem egy nem könnyű vallásfilozófiai tényre. Meg vagyok róla győződve, hogy a Teremtő úgy döntött, ő is innovatívabb lesz. Elvégre mai világunkban, amikor a hozzá intézendő imák zöme iPadről száll fel, és maholnap a rebecen fog temetni (nem a saját férjét!), ideje, hogy ő is újítson. Rájött, hogy ósdiak és divatjamúltak egykori büntetései, az olyanok, mint a pestis, a spanyolnátha vagy a kolera. Éppen ezért kitalálta az emberiség számára a Covid vírusát, mégpedig annak is ezerféle alfaját. Az emberiség ugyanolyan félelemben él, mint a történelmi betegségek korában, ráadásul ez a Covid egy nagyon demokratikus nyavalya, mert éppúgy sújtja a „mimagyarakat”, mint a „mizsidónkat”. De hát, mint írva van: Ő adja a betegséget, és Ő adja a gyógyítást is. Akadtak köztünk, akik inkább abba hagyták a főzőműsor nézését, és helyette sötét laboratórium titkos szobájában feltalálták a járvány elleni védőoltásokat. És jöjjön most a személyes kálváriám.

Nálunk csütörtök a takarítási nap. Ilyenkor egy nagyon rendes takarítónő jön és rendbe teszi otthonunkat. Régen az volt a gyakorlat, hogy takarítási napon nem voltunk otthon, mert aznapra időzítettük a nagybevásárlást. De amióta nyakunkon a pandémia, na meg nekem is 100 méter lett a rekordom, amit gyalogolni tudok, azóta általában takarításkor is otthon vagyunk. Csupán menekülünk szobáról szobára, hogy ne legyünk útban. Így történt ez egy júniusi csütörtökön is. Majd az azt követő péntek este, miközben kedvenc sorozatunkon izgulva a tévé előtt ültünk, kedvenc takarítónőnk a feleségem okostelefonjára megküldte a pozitív Covid-tesztjének fotóját.

Az egy dolog, hogy tudomásul vettük, jó darabig nem látjuk, de egymást viszont igen, és meglehetősen sanyarú képet láttunk. Megérkezett a félelem bére: ha feleségem köhögött egyet, már átmentem hozzá, nem kéne-e gyorsabban csinálni. Én a kedvenc olvasósarkomban a kertünkben burjánzó pollenhalmaz okán általában kb. 90-et tüsszögök egyfolytában. Ez így volt régen is, de most ugye az van, hogy leforrázott macska már az esőtől is fél. Asszonykám megkérdezte, nem érzem-e lázasnak magam, vagy nem kéne-e valamit bevenni. És ez így ment a teljes lappangási idő alatt, mert mint tudjuk, ez a láthatatlan kis nyomorúságos vírus – ami egy ócska mosószappannal is elkergethető – tüneteket leghamarabb a fertőzést követő harmadik-negyedik napon mutat.

Eddig is imádkoztunk, de most imaházzá alakult a lakásunk, és imáink úgy látszik, meghallgattak. Mert a feleségem egy hét elteltével is csak a cigijétől köhögött, én csak a gyomtól tüsszögtem, és a jelek szerint Damoklész karja is elfáradt. Miután közvélemény-kutatást végeztünk baráti körben, ahol éppúgy volt példa olyanra, hogy háromszor oltott valaki másodszor esett bele a Covidba, mint arra, hogy egy anyuka két gyerekével egy elhagyatott hegyi faházban egyedül töltve egy hetet, hazaérkezve pozitív lett, összenéztünk, és mivel mindkettőnk születésnapja közeleg, úgy döntöttünk, hogy ugyanazzal ajándékozzuk meg egymást. Mikor e sorokat írom, már túlvagyunk rajta, de nem könnyen: találtunk oltópontot, elmentünk, és felvettük a bűvös negyedik oltást. Hazaérkezve megcsókoltuk a mezűzét, elmondtuk az ilyenkor esedékes imát, majd hogy én is innovatív legyek, föltett szájmaszkkal megcsókoltam hitvesemet.

Egy vécébódé mentette meg Jáir Lapid apjának életét Budapesten

Én nagyon szeretem a magyar kultúrát, a költőket, a szalámijukat, de a magyaroknak soha nem bocsátok meg – mondja Jáir Lapid könyvében az édesapja, Tomi Lapid.

Simogattuk a fémből készült zöld falat, annak a nyilvános illemhelynek a falát, amely megmentette az életem. A járőrelők széles ívben kikerültek miniket, azt hitték, hogy bolondok vagyunk, meséli Tomi Lapid egyik budapesti látogatásának történetét az új izraeli miniszterelnök, Jáir Lapid a könyvében, amely *Síron túli emlékeim* címmel jelent meg az apja halála után a Múlt és Jövő Kiadó gondozásában.

Abba a bizonyos zöld falú vécébe tuszkolta be Tomit az édesanyja, amikor egy szovjet felderítőgép megzavarta a nyilasok által kísért menetet. Csak ők éltek túl, mindenki mást a Dunába lőttek a csoportból.

Tomi Lapid egy újvidéki magyar zsidó családban született Lampel Tamás néven. 1941-ben kerültek Budapestre. Tomi itt élte túl a vészidőszakot édesanyjával, aki kétszer is megmenekült: a másik alkalommal személyesen Raoul Wallenberg svéd embermentő diplomata szedte ki több társával együtt a halálmenetből, írja a 24.hu nyomán a *Kibic*. A soá meghatározó volt Tomi Lapid és ezen keresztül fia, Jáir Lapid életében is.

Én nagyon szeretem a magyar kultúrát, a költőket, a szalámijukat, de a magyaroknak soha nem bocsátok meg – mondja Jáir Lapid könyvében az édesapja.

Tomi Lapid ugyanis sokakhoz hasonlóan úgy véli, a németek nem tudtak volna 590 ezer zsidót legyilkolni kevesebb mint egy év alatt, ha a magyarok nem segítettek volna nekik.

